

Vergaderjaar 2022–2023

34 104

Langdurige zorg

Nr. 382

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR LANGDURIGE ZORG EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 juni 2023

Op 24 mei 2023 heeft de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) verzocht om een stand van zakenbrief over Fokus, op initiatief van het lid Agema (PVV). Lid Bevers (VVD) verzocht, naast deze stand van zaken brief, om een reactie op recente berichtgeving over Fokus in het Eindhovens Dagblad¹. Zijn verzoek sluit aan bij het verzoek van lid Werner (CDA) tijdens het commissiedebat over wijkverpleging op 11 mei 2023. Fokus is de grootste aanbieder van assistentie bij algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL) op basis van de subsidieregeling ADL-assistentie.^{2, 3} Via deze brief voldoe ik aan de drie verzoeken.

Kernpunten in deze brief:

1. Ik start met de recente wijzigingen in de subsidieregeling ADL-assistentie. VWS heeft ADL-aanbieders gecompenseerd voor financiële tegenslagen door de Covidpandemie en hoge energiekosten. Daarnaast heb ik het mogelijk gemaakt dat (naast sociale huurwoningen)

¹ De volgende artikelen over Fokus verschenen in het Eindhovens Dagblad:

- Zorgvraag van cliënt vaker te complex voor Fokus: «Het schuurt inderdaad» (17 mei 2023);
- «Fokus lijkt steeds meer een gevangenis». Zonder pardon uit zorg en woning gezet (6 mei 2023);
- «Veel gehandicapte bewoners van Fokus zijn te bang om te klagen, ze kunnen zomaar hun zorg en huis kwijtraken» (7 mei 2023).

² Toelichting ADL-assistentie: In een ADL-woning wonen mensen met een fysieke beperking, die 24 uur per dag om ADL-assistentie kunnen vragen. Deze assistentie vindt plaats op verzoek en aanwijzing van de bewoner. De woning is onderdeel van een cluster ADL-woningen. De cliënt huurt de woning van een woningcorporatie, waarbij een koppeling bestaat tussen het afnemen van ADL-zorg en het huren van de woning. De cliënt krijgt ADL-zorg in en om de woning van de ADL-aanbieder. Vanuit een centrale eenheid kan de assistent na een oproep snel bij de cliënt zijn. Zorg buiten de woning regelt de cliënt zelf via de Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 (Wmo) of de Zorgverzekeringswet (Zvw).

De ADL-zorg wordt gefinancierd via een subsidieregeling op grond van de Wet Langdurige Zorg (Wlz). Het CIZ geeft een ADL-indicatie af. Het Zorginstituut verstrekt de subsidie aan de ADL-aanbieders. Ongeveer 1.500 cliënten maken gebruik van de regeling, verspreid over circa 100 locaties. Fokus biedt zorg aan ca. 95% van alle ADL-cliënten die zorg ontvangen op basis van de subsidieregeling ADL-assistentie. De overige ADL-zorg wordt geleverd door SWZ in Wassenaar en Ons Tweede Thuis in Amsterdam.

ook mensen in een koopwoning of particuliere huurwoning kunnen toetreden tot een ADL-cluster.

2. Vervolgens ga ik in op recente berichtgeving in het Eindhovens Dagblad over Fokus. Die berichtgeving – en bredere signalen – vragen aandacht voor het aantrekken en behouden van ADL-assistenten door Fokus, bejegening door managers bij Fokus, het passend organiseren van zorg buiten de woning en de koppeling tussen ADL-assistentie en wonen. Fokus geeft aan dat zij op deze onderwerpen passende actie onderneemt. De koppeling tussen wonen en ADL-assistentie is noodzakelijk voor de houdbaarheid van het ADL-concept.
3. Tot slot laat ik u weten dat ik met de ADL-aanbieders in gesprek ben over wat nodig is om ADL-assistentie voor lange termijn goed in te richten.

1. Ontwikkelingen subsidieregeling ADL-assistentie

De afgelopen jaren kwamen ADL-aanbieders veelal dezelfde uitdagingen tegen als andere aanbieders in de (langdurige) zorg: een krappe arbeidsmarkt, vergrijzing van de doelgroep, verzwaring van de zorgvraag en beperkte doorstroombmogelijkheden naar andere woningen en zorgvormen. Ook hebben ADL-aanbieders te maken gehad met onderbezetting en leegstand door de Covidpandemie en met stijgende energiekosten. VWS heeft ADL-aanbieders voor financiële tegenslagen ten tijde van de Covidpandemie gecompenseerd in de jaren 2020 tot en met 2022. Verder heeft VWS extra gelden beschikbaar gesteld als compensatie voor de hoge energiekosten in 2022.

Per 1 januari 2023 heb ik de eisen voor een ADL-woning aangepast in de subsidieregeling. Deze wijziging is reeds aangekondigd in de Stand van zakenbrief Fokus van 20 november 2020⁴. Waar voorheen verplicht sprake moest zijn van een «sociale huurwoning» is dat nu veranderd in «woning». Dat betekent dat ook een cliënt in een koopwoning of particuliere huurwoning kan toetreden tot een ADL-cluster, mits aan de voorwaarden van een ADL-cluster wordt voldaan⁵. Op die manier is meer ruimte gecreëerd voor flexibiliteit in het zorgaanbod en keuzevrijheid voor cliënten.

2. Signalen en berichtgeving over Fokus

De afgelopen jaren bereikten mij af en toe signalen van cliënten met klachten over Fokus. Die signalen ontving ik via cliënten zelf of via de media, zoals recent via het Eindhovens Dagblad. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) houdt toezicht op de kwaliteit van de geleverde zorg in zorginstellingen, ook bij Fokus. Cliënten die het ministerie schrijven met een klacht wijs ik daarom op de klachtenprocedures van de aanbieder en op het Landelijk Meldpunt Zorg van de IGJ. De IGJ kan een onderzoek instellen naar een locatie van een zorgaanbieder. Zo heeft de IGJ in 2022 een inspectiebezoek gebracht aan een ADL-locatie.⁶ Fokus geeft aan dat cliënten en de organisatie de onafhankelijke klachtenbemiddelaar inmiddels veelvuldig in een vroegtijdig stadium betrekken, ter voorkoming van escalatie.

³ Subsidieregeling ADL-assistentie beschikbaar via wetten.nl – Regeling – Subsidieregeling ADL-assistentie – BWBR0035951 (overheid.nl).

⁴ Kamerstuk 34 104, nr. 308.

⁵ Zo mag de loopafstand tussen de ADL-woningen en de centrale ADL-eenheid bijvoorbeeld niet groter dan 150 meter zijn. Zie ook Art. 1.3, 1^e lid Subsidieregeling ADL-assistentie.

⁶ IGJ-instellingsrapport St. Fokus Exploitatie project Graaf Janlaan Amersfoort maart 2022.

De signalen die mij de afgelopen twee jaar bereikten hebben betrekking op vier zaken. Ten eerste een gebrek aan voldoende personeel, waardoor de wachttijden oplopen, een cliënt veel verschillende assistenten over de vloer krijgt en de benodigde deskundigheid daarmee niet altijd is geborgd. Ten tweede ontving ik signalen over de bejegening door het management van Fokus. Ten derde lukt het cliënten soms niet om de zorg buiten de woning goed in te richten via de Zvw en/of Wmo. Tot slot hebben cliënten, die niet meer tot de doelgroep behoren, er soms moeite mee te moeten verhuizen en om een geschikt alternatief te vinden. Fokus geeft aan dat zij deze issues onderkent en hierop actie onderneemt.

Fokus stelt dat zij werk maakt van het aantrekken en behouden van personeel. Daarnaast geeft Fokus aan dat zij het management verbetert, door op iedere locatie dagelijkse sturing aan te stellen; deze locatiemanagers hebben expliciet als taak om aandacht te hebben voor communicatie. Daarnaast liet Fokus mij weten dat zij haar missie en visie in het afgelopen jaar herijkte – samen met cliënten en de cliëntenraad. Volgens Fokus is bejegening daarin een centraal onderwerp; dat gaat over communicatie tussen cliënten en medewerkers van Fokus (beide kanten op) en tussen medewerkers onderling.

Ook berichtte Fokus mij dat zij zo nodig samenwerkt met de betrokken gemeente of zorgverzekeraar, als de zorg buiten de woning niet goed loopt of als er naar alternatieve zorg wordt gezocht. Belangrijk is wel dat de ADL-aanbieder hierin slechts ondersteunt; de regie ligt bij de cliënt zelf.

Het is belangrijk dat de ADL-aanbieder en de ADL-client duidelijk afspreken wat er gebeurt als de zorgvraag (flink) verandert. Fokus geeft aan dat zij momenteel kritisch haar werkprocessen beziet, om te garanderen dat deze gesprekken altijd en tijdig plaatsvinden. Dat is nodig, omdat de koppeling tussen ADL-assistentie en wonen noodzakelijk is. Cliënten kunnen écht de eigen regie voeren, omdat er vanwege de schaalgrootte van een ADL-cluster altijd iemand in de buurt kan zijn. Zo kan de ADL-assistent op afroep 24 uur per dag langskomen. Wanneer er geen koppeling zou bestaan tussen het wonen in een ADL-woning en het afnemen van ADL-assistentie is het niet haalbaar de zorg op deze manier te organiseren. Soms past een bewoner niet meer in de doelgroep waarvoor de ADL-regeling bedoeld is. Dit kan gaan om situaties waarin minder zorg wordt afgenomen dan verwacht. Ook betreft het situaties waarbij de zorgvraag te groot wordt en de ADL-aanbieder de zorg niet meer (veilig) kan leveren en/of de cliënt niet meer voldoende eigen regie kan voeren. Fokus laat weten dat zij de cliënt in dit soort situaties ondersteunt in de zoektocht naar een nieuwe plek, onder andere via de inzet van coaches.

3. Aanpak lange termijn

Ik zie dat het ADL-concept onder druk staat. Het doel is cliënten zo veel mogelijk eigen regie te laten behouden om het leven in te richten zoals zij dat willen. Tegelijkertijd hebben de aanbieders te maken met genoemde uitdagingen als een krappe arbeidsmarkt, vergrijzing en verzwarende van de doelgroep en beperkte doorstroombmogelijkheden naar andere woningen en zorgvormen. Om deze bijzondere vorm van zorg te behouden vind ik het van belang dat de subsidieregeling ADL-assistentie toekomstbestendig is. Ik voer hierover het gesprek met de ADL-aanbieders. Daarbij onderzoek ik ook de huidige tariefstelling voor ADL-assistentie.

De Minister voor Langdurige Zorg en Sport,
C. Helder